

De vijf landen hebben de jongste jaren een enorme groei in wetenschappelijke publicaties doorgemaakt. Zo heeft China in 2006 Engeland voorbijgestoken op het vlak van wetenschappelijke publicaties opgenomen in Thomsons Web of Science en is het het nummer twee in de wereld geworden, na de Verenigde Staten. Een boek dat het wetenschappelijke systeem van deze landen beschrijft, kan dan ook terecht op heel wat belangstelling rekenen. Bovendien wordt er ook aandacht besteed aan de recente geschiedenis (voor China beschrijft Jingfeng Xia zelfs in het kort de Klassieke Periode).

We krijgen een beeld van het academische systeem, bijvoorbeeld de verhouding tussen universiteiten en de Academie voor Wetenschappen, van hoe het wetenschappelijk onderzoek wordt ondersteund, hoe uitgevers in deze landen werken, van het bibliotheekstelsel en de vooruitgang die de jongste jaren werd geboekt op het gebied van de informatietechnologie. Veel aandacht gaat naar de manier waarop deze landen de overstap hebben gemaakt van een traditioneel systeem naar een moderne, Westerse manier van publiceren en van aan wetenschappelijk onderzoek doen. Toch behouden ze alle typisch Oosterse kenmerken. Voor China komt daar nog de tussenstap van een planconomie bij (waarbij dit communistische systeem ook nu nog invloed heeft en China 'anders' maakt dan de vier overige landen of regio's).

Het boek bevat nog een handige lijst van acroniemen, meer dan vijftig referenties en een uitgebreide index.

Voor wie met deze landen in aanraking komt, is dit boek zeker een aanrader: je komt te weten wat kaken-hi zijn (beurzen voor wetenschappelijk onderzoek in Japan; dit woord is spijtig genoeg niet opgenomen in de index); je leert over de enorme druk die alle wetenschappers in deze landen ondervinden om maar in tijdschriften te publiceren die zijn opgenomen in de Web of Science, en je verneemt dat Macao niet enkel een gokstad wil zijn maar met de casinowinsten ook het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek promoot.

Spijtig dat het besluit niet wat meer is uitgewerkt tot een echte vergelijking tussen deze vijf landen en regio's. Maar alles samen is dit toch wel een interessant boek.

Scholarly Communication in China, Hong Kong, Japan, Korea and Taiwan / Jingfeng Xia (editor). – Oxford: Chandos Publishing, 2008. – ISBN 978 1 84334 322 6

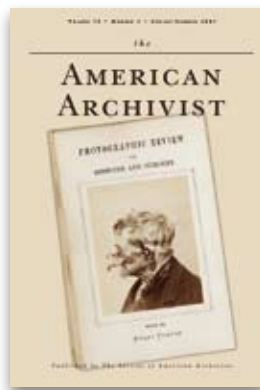
Ronald Rousseau, KHBO (Associatie KULeuven), geaffilieerd onderzoeker KULeuven
ronald.rousseau@khbo.be

In archieftijdschriften gelezen 2008, aflevering 4

Deze aflevering presenteert de inhoud van het Nederlands *Archievenblad*, *The American Archivist*, *Arkivmagasinet* en *Nordisk Archivnyt*. Het Nederlandse tijdschrift evolueert meer en meer naar een nieuwsbrief, de bijdragen in het tijdschrift van de Society of American Archivist zijn lezenswaardig en de Scandinavische publicaties zetten uiteen wat er in Noord-Europa op archiefgebied gebeurt. Beide publicaties worden sinds vorig jaar in deze rubriek besproken. Hun inhoud is erg gevarieerd en bestrijkt zowel het Scandinavische als het Finse archiefwezen.

Gustaaf Janssens, Afdelingshoofd bij het Algemeen Rijksarchief (Afdeling Archief van het Koninklijk Paleis). Docent Archivistiek (K.U. Leuven en ManaMa Archivistiek: VUB – K.U. Leuven – UGent – UAntwerpen)
e-mail: cap@kppr.be; gustaa.f.janssens@arts.kuleuven.be

The American Archivist, 70 (2007); afl. 1 (spring-summer)

Red.: Mary Jo Pugh; Uitg.: The Society of American Archivists. 527 S. Wells Street, 5th Floor. Chicago (Ill. 60607-3922 - USA). - ISSN 0361-9081

Aanwezig in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief (Brussel), in het Tabularium (Universiteitsbibliotheek K.U. Leuven) en in de vakbibliotheek van de ManaMa Archivistiek (VUB-Brussel).

Aflevering 2 van jaargang 2007 was bij de redactie van deze tekst (juni 2008) nog niet beschikbaar. De inhoud komt in het volgende nummer van *Bibliotheek- & archiefgids* aan bod. De eerste aflevering van jaargang 70 bevat veel korte bijdragen van wisselend belang. *Janus in Cyberspace: archives on the threshold of the digital era* van SAA-voorzitter Richard Pearce-Moses (p. 13-22) blijft wat in algemene heden steken, net als de herwerkte tekst van een lezing van Brewster Kahle, die het onder de ronkende titel *Universal access to all knowledge* (p. 23-31) vooral over bibliotheken heeft. Als ICT-goeroe en directeur van het *Internet Archive* belijdt hij zijn onvoorwaardelijke vooruitgangsgeloof. Nu zowel financiële en politieke als technologische drempels zijn weggevallen, is universele toegang tot kennis volgens Kahle niet langer een onbereikbare utopie. Zijn mateloos enthousiasme is aanstekelijk, maar klinkt af en toe als het drammerige discours van een fanatieke beeldenstormer uit de eerste jaren van de Franse Revolutie.

Visual archives in perspective: enlarging on historical medical photographs, de uitvoerig geïllustreerde bijdrage van Jeffrey Mifflin (p. 32-69), is van een ander kaliber. In een goed onderbouwd betoog focust de auteur op het

belang van fotoarchieven, gevormd naar aanleiding van medische diagnoses. Enkele ervan ontstaan op een 'organische' manier en worden met context bewaard; andere foto's, en vaak niet de minst waardevolle, werden uit hun context gerukt en komen terecht in heterogene collecties, waardoor ze een groot deel van hun waarde en betekenis verliezen. Mifflin pleit voor een benadering die vergelijkbaar is met Clifford Geertz' *thick description*: archivariissen moeten zorgen voor het behoud en eventueel het herstel, via interviews of ander onderzoek, van de originele context en desnoods ook artificiële omgevingen verwijderen die tot een verkeerd begrip aanleiding kunnen geven. Het artikel wordt afgesloten met een nuttige *Inventory sheet* met 15 beschrijvings-elementen voor medisch fotomateriaal.

In de lijn van hun vroegere gebruikersonderzoek stellen Elizabeth Yakel en Deborah A. Torres in *Genealogists as a 'Community of Records'* (p. 93-113) de vraag in welke mate het concept *community of records* van toepassing is op genealogen. Gemunt door Jeannette Bastian verwijst de term naar een groep die archieven binnen het kader van een gemeenschappelijk waardepatroon vormt, gebruikt en contextualiseert. Op basis van uitgebreide interviews onderzoeken Yakel en Torres hoe genealogen aan informatiegaring doen, hoe ze een kennisinfrastructuur uitbouwen en schaduwararchieven aanleggen en die al dan niet met elkaar delen. Daarbij komt ook aan bod hoe zij familiegeschiedenis zien en hoe mondelinge overlevering en gegevens uit archiefonderzoek soms met elkaar botsen. Hooggestemde familie verhalen blijken na archiefonderzoek plots een minder fraai kantje te hebben. Die interactie tussen de archiefbescheiden, de betekenis die de gebruikers eraan geven en de historische waarheid, worden door Yakel en Torres geduid als typisch voor *communities of records*. Opvallend in hun besluit is dat archivariissen nauwelijks in dit stuk voorkomen, ook al zijn zij als het ware de voornaamste leveranciers voor familiehistorici. Het lijkt me overigens de moeite om een soortgelijk onderzoek in Vlaanderen uit te voeren. De uitgebreide vragenlijst als bijlage bij het artikel vormt hiervoor alvast een goed uitgangspunt.

Gebruikersonderzoek is de voorbije jaren ook in de archiefsector een belangrijk item geworden. Archiefdiensten onderzoeken wie hun klanten zijn en hoe ze dat publiek kunnen uitbreiden. Ook het gebruik van primair bronnenmateriaal in het onderwijs komt in de marge aan bod. Julia Hendry pleit er in *Primary sources in K-12 education: opportunities for archives* (p. 114-129) voor om leerkrachten in een aangepaste leeromgeving in contact te brengen met bronnen die ze in hun lessen kunnen gebruiken. Vooral beeldmateriaal en lokaal archief, dat aansluit bij de leefwereld van de leerlingen, kunnen hiervoor uitermate geschikt zijn. Voor het eerste argument dat Hendry aanhaalt, valt veel te zeggen: wanneer jongeren in een vroeg stadium kennismaken met archief, draagt dat bij tot een grotere bewustmaking rond archieven en het belang ervan. Dat de bezoekersaantallen hiermee ook de hoogte ingaan, is mijns inziens een wat flauw argument. Bovendien kan men de vraag stellen of

uitgegeven documenten en online beschikbare beeldbanken en andere bronnen niet veel toegankelijker zijn. Er mag niet overdreven worden, maar een relatief beperkte kennismaking met archief kan voor archiefdiensten inderdaad kansen en mogelijkheden inhouden.

Ben Blake (*The new archives for American labor: from attic to digital shop floor*, p. 130-150), gaat in op de geschiedenis van de Amerikaanse vakbondsarchieven. Hij vertrekt daarbij van de inspanningen die historicus Richard T. Ely in de tweede helft van de 19de eeuw leverde om archieven en documentatie op dit domein te verzamelen. Naast het American Bureau of Industrial Research dat Ely oprichtte, kwamen in de loop van de jaren nog verschillende archief- en documentatiecentra tot stand. Vooral in de jaren 1950 was deze sector volop in beweging. Binnen de Society of American Archivists werd een speciale werkgroep opgericht en vooral: de vakbonden zelf erkenden voor het eerst het belang van archiefzorg voor hun eigen werking, voor de historiografie en dus ook voor de beeldvorming over de vakbewegingen. De oprichting van de toonaangevende Walther P. Reuther Library in 1959 vormde een mijlpaal. Nauw gelinkt met de vakverenigingen, voerde deze instelling twee belangrijke nieuwigheden door. In de collectievorming werd voortaan ook het lokale niveau betrokken, daar waar voordien de aandacht hoofdzakelijk uitging naar de archieven van de centrale instanties. Een tweede innovatie was nog belangrijker: archiefprogramma's werden meer en meer geïntegreerd in het *records management* van de vakbonden. De boom in de sector, mee veroorzaakt doordat de geschiedenis van de arbeid intussen als een volwaardige discipline erkend was, duurde tot einde van de jaren 1970.

Assessing preservation needs of manuscript collections with a comprehensive Survey (p. 151-169) van Cheryl Gunselmans is een – vooral praktisch opgevatte – casestudy over de voorbereiding van een rapport over de conserveringsnoden van de Manuscript, Archives and Special Collections afdeling van de Washington State University. Voor wie met een soortgelijke problematiek geconfronteerd wordt, is het artikel misschien relevant, maar alles bij elkaar blijft het wat aan de oppervlakte. Wat ik van de bijdrage van Peter J. Roberts moet denken, weet ik niet goed. In *Philatelic materials in archival collections: their appraisal, preservation and description* (p. 70-92) pleit hij ervoor om postzegels in archieven beter zichtbaar te maken voor verzamelaars en voor historici. Daarmee komt hij naar eigen zeggen tegemoet aan de verzuchtingen van vele gebruikers die erover klagen dat het gemakkelijker is om zelf een collectie aan te leggen dan om postzegels te lokaliseren in openbare archieven. Roberts pleit voor specifieke conserveringsmaatregelen, voor een adequate beschrijving, liefst op het niveau van de bestanddelen, maar minstens op bestandsniveau, en fulmineert tegen archiefdiensten die postzegels verkopen om hun karige budget wat aan te dikken. De problematiek van diefstal komt in het hele stuk niet aan bod, wat toch wel wat verwonderlijk is. Voor vele collega's komt de realisatie

van Roberts' voorstellen wellicht in de buurt van een bekend Vlaams spreekwoord, "de kat bij de melk zetten". (EddyPut).

Archievenblad, 111 (2007)

Red.: Roelof Braad; Uitg.: Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland. Markt 1, NL-6011 CG Arnhem (Nederland). - ISSN 1385-4186

Aanwezig in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief Brussel, in de bibliotheek van het Universiteitsarchief (Tabularium) van de K.U. Leuven en in tal van Vlaamse openbare archieven.

Opnieuw kunnen we een gevarieerde jaargang voorstellen van het huisorgaan c.q. vaktijdschrift van onze Nederlandse collega's. 'Gevarieerd' in zowel de inhoud als de diepgang van de bijdragen. Het tijdschrift houdt de vinger aan de pols van het Nederlandse archiefwezen. Weinig opvallend, maar tekenend, is het blijkbaar nogal wisselend redactieadres van het tijdschrift. Jaargang 110 (2006) werd geredigeerd in de Cruquiusweg 31 in Amsterdam (e-mail: bureau@kvan.nl). Jaargang 111 (2007) startte aan de Herengracht 474 in Amsterdam (e-mail: bureau@kvan.nl). Vanaf aflevering 8 (oktober 2007) is de redactie gevestigd aan de Markt 1 in Arnhem (e-mail: redactie@archievenblad.nl).

Het *Archievenblad*, gepagineerd per aflevering, is steeds samengesteld uit bijdragen en vaste rubrieken. In deze laatste, weggestopt in de rubriek KVAN Nieuws, is in zowat elke aflevering 'De Zaak' opgenomen, korte stukjes van Yvonne Bos-Rops die verband houdt met deontologische kwesties. Meestal behoren die tot de meest lezenswaardige bijdragen van de aflevering. Alle vaste rubrieken (naast KVAN-Nieuws nog de Archiefervaring, Nieuws uit het veld, een column, de recensies en signalementen en de Agenda) bestaan zo goed als altijd uit korte tot zeer korte stukken. Ook de talrijke bijdragen zijn meestal zeer beknopt gehouden en behandelen soms onderwerpen die in *Bibliotheek- & archiefgids* in de Kroniek zouden worden ondergebracht.

De keuze uit de artikelen die hier worden vermeld, is nogal subjectief. Ik heb getracht artikelen te signaleren die ook voor Vlaamse archivarissen relevant zijn. Jacques Dane wijst in *Het geheugenverlies van de psychologie* (afl. 1, febr. 2007, p. 18-21) op het gebrek aan archiefzorg bij de beoefenaars van de psychologie. Het Archief- en Documentatiecentrum Nederlandse Psychologie tracht daartegen in te gaan. Erik van der Doe vestigt in *Eerste subsidies archieventraject Metamorfose toegekend* (afl. 1, febr. 2007, p. 24-27) de aandacht op enkele restauratieprojecten. Hanno de Vries vergelijkt in *Vrienden van archieven* (afl. 1, febr. 2007, p. 28-31) de activiteiten van de vriendenverenigingen bij Nederlandse archieven. Een vergelijking met Vlaamse vergelijkbare verenigingen ontbreekt. Vergelijking met Vlaanderen ontbreekt ook in het stuk *Best practices, lessons learned (sic). Succesvolle studie-*

dag over beeldbanken in Utrecht van Ingeborg Verheul (afl. 10, dec. 2007, p. 20-21). Hans Berendse stelt in *5t09plxw12Zo9u. Vertrouwen in elektronische handtekeningen* (afl. 2, maart 2007, p. 16-17) dat archiveren van digitale handtekeningen geen nut meer heeft na archivering en bescherming tegen manipulatie van de metadata. Agnes E.M. Jonker behandelt in *Acquisitie: variaties en continuïteit* (afl. 3, p. 26-29) acquisitiebeleid als bijdrage voor het bewaren van het collectieve geheugen van de samenleving: de maatschappelijke relevantie van particuliere archieven moet bepalend zijn voor de beslissing om ze al dan niet te verwerven. Jac. Biemans e.a. geven in *Nieuwe serie: RHC's in Nederland* (afl. 4, mei 2007, p. 22-25, vervolgd in afl. 6, p. 16-19 en afl. 10, dec. 2007, p. 12-15) een interessant beeld van de recente, razendsnelle evolutie waarbij in Nederland diverse archieven en andere erfgoedinstellingen fuseerden of opgingen in Regionale Historische Centra. Voor Vlaamse archivarissen is het allicht moeilijk voorstelbaar dat het Rijksarchief in de Nederlandse provincies daardoor opgehouden heeft te bestaan. Al even opvallend is dat de Nederlandse archieven, tot aan de eeuwwisseling nog zo goed als volledig toegespitst op hun administratieve opdracht, nu enthousiast de erfgoedkaart hebben getrokken. Duidelijk is nu ook dat deze hervorming topdown tot stand is gekomen. Dat niet alle belangrijke archieven opgegaan zijn in RHC's blijkt uit Jac. Biemans, *Stadsarchief van Amsterdam: een monument met een nieuwe ziel* (afl. 7, sept. 2007, p. 28-31).

Uiteraard besteedt *Archievenblad* ook ruim aandacht aan de pensionering van Algemeen Rijksarchivaris (afl. 9, nov. 2007) Maarten van Boven, die een aflevering later (afl. 10, dec. 2007) nog eens als Nationale Archivaris wordt betiteld. De polemiek rond zijn opvolging vindt eveneens zijn neerslag (afl. 7, p. 55, afl. 10, p. 41).

Zoals hierboven blijkt hebben Nederlandse archivarissen niet de gewoonte om in Vlaanderen inspiratie op te doen. Een uitzondering is de Brabantse archivarissendag, waarvan verslag in afl. 10, dec. 2007, p. 16-18. Zeer verrassend: in afl. 5, juni 2007, p. 38-39 verschijnt onze collega Rik Opsommer, stadsarchivaris van Ieper, voor het voetlicht. (Noël Geirnaert).

Arkivmagasinet, (2007)

Uitg. & red.: Leif Thingsrud. Riksarkivet, Postboks 4013, Ullevål stadion, N-0806 Oslo (Noorwegen). - ISSN 0801-5449
Aanwezig in de vakbibliotheek van het ADVN (Antwerpen).

Zoals gewoonlijk heeft elk nummer van een jaargang (drie afleveringen) een

Fyrvaktaren

Ordensmannen langs leia

Fyrvaktaren var statleg tenestemann. Han skilde seg ut frå dei to andre yrkesgruppene med ansvar for tryggleiken til dei sjøfarande langs kysten. Både losane og tilsynsmennene for redningsstasjonane var som regel lokale bondar. Fyrvaktaren var heiltidstilsett og hadde fleire daglege oppgåver. Dette nedfelte seg i arkivet hans.

AV VIKARET NINA, FØRSTETJENING, STATSBIBLIOTEK I STAVANGER

Loflar som skulle forast. Vi skal sjå på arkivet til Obvestad fyr på ferren. Dette vart oppbevart ved Statsarkivet i Stavanger.

Fyret – ein statleg arbeidstadar

Frå midten av 1800-talet skjedde det ei omfattande utbygging innan fyr- og hamnevesen. Obvestad fyr var fyr nummer 101 då dette vart etablert i 1873. Den statleg finansierte løyvsamma i Obvestad-vika var såleis av fyrret var ferdig i 1878 som den første i sitt slag på ferren.

Utover på 1900-talet vart fyra emen nedlagde eller automatiserte. Obvestad fyr vart automatisert i 1991. Dei siste stæra har arkiva etter alle fyrvaktarar i Rogaland lene til Statsarkivet i Stavanger, mellom anna arkiva etter dei fem fyra langs den om lag sju mil lange jærkysten.

Etter 1854 hadde tre lokale yrkesgrupper tilsvart med skipstrafikken langs den vestlege jærkysten. Det offentleg organiserte leivneser gjø tilhøve til 1720. Langt jærkysten var det i andre halvparten av 1800-talet til ei kvar tid som lag 20 losar og to loskølermenn. Losane var som oftest lokale bondar eller strandbøtarar.

Eis lgl. nr. 22. april 1852 bestemte at det skulle opprettast redningsstasjonar på det mest verharde stæden langs kysten. Fyrvaktaren bestemte kor stasjonane skulle ligge og tok ansvar for dei nye statleg ombudsmentene. Langt jærkysten kente det seks redningsstasjonar frå 1854 og utover. Bønder på gardar med redningsstasjonar vart engasjerte av det offentleg som tilsynsmenn. Lokale bondar var med andre ord både losar, og dei hadde ansvaret for redningsstasjonane.

Fyrvaktarane høyrde varlegvis ikkje til lokalbefolkning, og dei representerte ei eiga, heiltidstilsett, statleg yrkesgruppe. Dei daglege oppgåvene deira nedfelte seg i fyrvaktararkivet. Fyrvaktaren hadde fleire oppgåver enn dei to andre og dermed fleire proto-

Arkiva etter fyra som vart etablerte frå andre halvparten av 1800-talet og framover er i stor grad like innhaldsmessige. Dette er naturleg. Innhaldet viser at fyrvaktarane hadde dei same oppgåvene langs kysten, og at kvardagen var prega av enden og faste rutinar. Protokollertare brevjournal, kopiebok, rekneskapsbok eller forbruk av drivstoff, vaktjournal, framandsbok (besøksprotokoll) og protokoll over søyleværingar gjø igjen i alle arkiv. I tillegg kjem samlings av innkomne brev. Dei skjedde ikkje omorganiseringar lokalt innan fyrværing. Dermed gjøt ikkje arkivmateriale tapt av den grunn.

I arkivet etter Obvestad fyr finst også kildemateriale til byggeselskapet frå 1873. Dette er ikkje varleg ellers i tilsvarende arkiv. I år etter 1850 var fyrværinga saman med prestegardane, kyrkjene og ferrenstasjonane dei einaste offentleg byggingane på ferren. Omkring år 1870 stædes dei spesielle bygningsarkitektene framlegga representerte, er det naturleg å heita desse type informasjon frå dei aktuelle departementsarkiva i Kildeskrivet.

thema. In 2007 waren dat 'kinderen en de kindertijd' (2007, afl. 1, p. 4-31), 'muziek' (2007, afl. 2, p. 6-28) en de Noorse 'kustsamenleving' (2007, afl.3, p. 6-32). Bij het eerste thema wordt de bedenking gemaakt dat archiefbronnen over kinderen doorgaans zeer verspreid bewaard worden (met uitzondering van de schoolarchieven of de archieven gevormd door de sociale overheidsdepartementen) en dat bronnen gevormd door kinderen dan weer vrij zeldzaam zijn (het artikel vermeldt een kinderkrant waarin de jeugd haar mening over actuele gebeurtenissen kwijt kon, een soortgelijk televisieprogramma en tekeningen opgestuurd naar de koning). In Noorwegen krijgen die kinderen overigens wel al vanaf de lagere school met archief te maken. Volgens het nieuwe Noorse leerplan voor de lagere en middelbare school moeten de leerlingen immers in de vakken 'maatschappijleer' en 'geschiedenis' de vaardigheid ontwikkelen bronnen te vinden en te gebruiken; zij moeten er ook historische kritiek op toepassen en aantonen hoe verschillende bronnen de geschiedenis anders kunnen voorstellen (Maria Press, *Arkivene - en læringsressurs for skolen?*, 2007, afl. 3, p. 37-38). De auteur vindt dat geen gemakkelijke opdracht voor de leraars, die niet altijd een historische opleiding genoten hebben of slechts in beperkte mate beschikken over bronnenmateriaal. Vaak raadplegen de leerlingen louter de literatuur of het internet, of gebruiken ze de bronnen ondoordacht. Om daaraan te verhelpen werden in 2004 en 2005 twee projecten opgestart waaraan verschillende archieven deelnamen. Zo bood het Rijksarchief in Trondheim rond die stad tijdens de Tweede Wereldoorlog, een 'onderzoeksdoo's' aan, met kopieën van documenten, waarover vragen gesteld werden (wie heeft het document

aangemaakt, in welke omstandigheden, naar wie gestuurd, hoe betrouwbaar is het; vergelijk met een publicatie ter zake). Het programma dat ook de gelegenheid biedt om het thema zelf uit te diepen in de lessen, werd alvast bij de eerste testen gunstig onthaald en ging in juni 2007 definitief van start. Daarnaast werden in een samenwerking van de lokale archiefwereld, bibliotheken, musea en scholen digitale leermiddelen gecreëerd, met bijbehorende taken, voor het lager en het middelbaar onderwijs, rond historische teksten en bronnenmateriaal (rubriek *Notiser / Kildenett- et ABM-prosjekt in Trøndelag*, 2007, afl. 2, p. 36). De bedoeling van die Historisk kilde- og kunnskapsbase for Trøndelag (Historische bronnen- en kennisbasis voor Trøndelag", is leerlingen de basis te geven om zelf met bronnen te kunnen werken (www.kildenett.no). Dit laatste project combineert 'archiefoepvoeding' met digitalisering, eveneens een vaak weerkerend thema in *Arkivmagasinet*. Zo zal tegen 2009 Arkiverket (de Rijksarchiefdienst) alle documenten in de rijksarchieven rond grondeigendom die opgemaakt werden bij de lokale overheden van eind 17e eeuw tot 1936 (in sommige gevallen zelfs later), samen 11 miljoen bladzijden, op die wijze verwerkt hebben. Het is immers, na de parochieregisters, de archiefsoort die het meest gebruikt wordt, door eigenaars, advocaten, makelaars, heemkundigen, vorsers. Het zijn ook zware banden om telkens naar en van de leeszaal te slepen, en documenten in te zoeken en fotokopieën uit te maken; elk jaar was er het equivalent van tien manjaren nodig om vragen ter zake te beantwoorden en verscheidene andere manjaren om de banden te restaureren; tenslotte waren de stukken vroeger al gemicrofilm,

waardoor de digitalisering sneller kon gebeuren. Redenen te over dus om dit door Norsk Forskningsråd (het Noorse FWO) gesubsidieerde project op te starten (Ole Gausdal, *Digitalisering av tinglyste eiendomsdokumenter*, 2007, afl. 2, p. 29). Overigens zijn bij Digitalarkivet (de website voor gedigitaliseerde historische bronnen) de parochieregisters al voor 80% gedigitaliseerd in een bestand dat bij voltooiing eind 2007 naar schatting 2,2 miljoen beelden zal bevatten (rubriek *Notiser / Skannede kirkebøker*, 2007, afl. 2, p. 37).

Een link met Vlaanderen is er in een artikel over het archief van Olav Engelbrektsson (Dag Johan Beek, *Ukjente norske og danske papirer i Deventers Byarkiv*, 2007/1: p. 32-34). Deze Noorse aartsbisschop was tevens hoofd van de Rijksraad (het hoogste regeringsorgaan). Zijn vlucht in 1537 voor de Deense koning Christiaan III betekende het begin van de Deense overheersing en de inlijving van Noorwegen, naast de doorbraak van de protestantse reformatie. Engelbrektsson voer met een schip van keizer Karel naar de Nederlanden, met aan boord tonnen en kisten vol kostbaarheden, waaronder het archief. Eerst verbleef men in Deventer (toen een keizerlijk gebied met veel autonomie) waar de lading in bewaring werd gegeven bij het stadsbestuur. Engelbrektsson reisde met zijn gevolg, maar zonder lading, verder naar Lier, waar hij verbleef in het Hof van Denemarken (nu de dekenij op het Kardinaal Mercierplein: enkel de Deense Poort blijft er nog van over). In 1523 was de Deense koning Christiaan II daar ook al naartoe gevlucht (hij bleef er tot in 1530). De Noorse aartsbisschop stierf in Lier op 6 februari 1538 en werd begraven bij het hoogaltaar van de Sint-Gummaruskerk. Het artikel behandelt het touwtrekken over de waardevolle zaken, tot ze in 1548 door vertegenwoordigers van keizer Karel overgebracht werden naar Brussel, het laatste spoor ervan. De auteur heeft in Deventer nog archief uit de scheepslading teruggevonden dat bij een eerdere inventarisatie over het hoofd was gezien.

Vermeldenswaard is nog dat de verantwoordelijkheid voor de archivering en documentatie van alle activiteiten rond de oliewinning in Noorwegen (afkomstig van operatoren, aanleverende bedrijven, sectoriële organisaties van arbeidsnemers- en gevers, overheid...), samen een collectie van 1520 meter, gecentraliseerd werd in één rijksarchief, in Stavanger (Vigdis Bergstad, *Forstrukne ankler og millioner kubikmetre gass*, 2007, afl. 2, p. 30-31). En wie een verdienstelijk voorbeeld wil hoe men op één bladzijde de basisprincipes van ordening en ontsluiting van archief bevattelijk kan uitleggen, cf. de rubriek *Arkiv-helt enkelt* (Archief-heel eenvoudig) (*Arkivets struktur*, 2007, afl. 2, p. 32). Ten slotte: in 2008 wordt de Noorse 'nationale dichter' Henrik Wergeland (1808-1845) herdacht (*Notiser*, 2007, afl. 3, p. 41). Wergeland was een van de voornaamste Noors-nationale 'taalminnaars'; om in zijn levensonderhoud te voorzien werkte hij als rijksarchivaris. (Luc Boeva).

Nordisk Arkivnyt, 51 (2007)

Red.: Eiríkur G. Guðmundsson; Uitg.: Þjóðskjalasafn Íslands, Laugavegur 162, IS-105 Reykjavík (Ísland) www.arkivnyt.nu - ISSN 0546-2851

Aanwezig in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief.

Verschillende bijdragen in deze jaargang (vier afleveringen) behandelen de samenwerking tussen archieven onderling en met andere erfgoedinstellingen. Zo noopte in Denemarken de fusie in 2007 van gemeenten (van 272 naar 98 gemeenten en 5 regio's) tot samenwerking van de circa 450 plaatselijke archieven. In de fusiegemeente Vejle, stelden de 17 lokale instellingen gezamenlijk, onder het ordewoord 'kwaliteitszorg', een 'konsulent' aan die hun werking moet coördineren, kennis verspreiden, archiefmateriaal aankopen, tentoonstellingen inrichten... (Susanne Conradsen, *Tvangsekteskab, nødvendig onde eller lykkelig forening af umage partner*, 2007, afl. 4, p. 215-217). Er moest daarbij niet alleen rekening gehouden worden met verschillende soorten beheerders (plaatselijke overheden, verenigingen, bibliotheken, musea of privépersonen), elk met hun eigen financiering, beheer en niveau van professionalisering, maar ook met een sterk ontwikkeld lokaal identiteitsgevoel, waarvan het archief een fundamenteel onderdeel is. Het 'gedwongen huwelijk' (cf. de titel van het artikel) lijkt voor Vejle echter tot hertoe mee te vallen. In Rogaland, een provincie in het zuidwesten van Noorwegen, is dan weer de vestiging van zes plaatselijke erfgoedinstellingen in één nieuw gebouw gepland, op het terrein van de universiteit van Stavanger (Signe Cramstad, *Nytt regionalt arkivsentrum i Rogaland*, 2007, afl. 4, p. 216-217). Het betreft de lokale rijksarchiefafdeling, het intergemeentelijk archief van Rogaland, het stadsarchief van Stavanger, het Noors Emigratiecentrum, het Noors Geluidsarchief en de Historische en Genealogische Vereniging van Rogaland. Een andere soort samenwerking, die interessant kan zijn voor de discussie rond de samenstelling, missie en werking van de VBAD-Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven (WPA), vinden we in de Landslaget for lokal- og privatarkiver (LLP) (Ellen Røsjo, *Landslaget for lokal- og privatarkiver (LLP)*, 2007, afl. 2, p. 111-112). De LLP is een Noorse landelijke organisatie die de werking van privaatrechtelijke archieven ondersteunt. Steeds meer overheidsinstellingen zijn echter intussen lid geworden, net zoals musea, bibliotheken, bedrijven, heemkundige kringen, waardoor het aantal leden nu al de 150 benadert. De bedoeling is een archiefbeleid op nationaal niveau te ontwikkelen en te versterken, onder meer door seminaries en cursussen. Samen met Arkivverket (de rijksarchiefdienst) werd midden jaren 1990 al het ArkivSystemTilAlle (ASTA) opgericht, waarmee automatisering, standaardisering, kwaliteitszorg, verspreiding van informatie, net zoals de samenwerking met de andere soorten erfgoedinstellingen (de zgn. ABM-samenwerking) bevorderd werd. Recentelijk is er sprake van een fusie met twee andere, deels overlappende fora (*Norsk arkivråd en Kommunalt arkivfaglig forum*).

In Finland is er eveneens een fusiegolf van instellingen aan de gang (Pertti Hakala, *Riksarkivet tar över Statsrådets arkiv*, 2007, afl. 4, p. 199-201); tevens kwam in de nieuwe wet betreffende de overheidssteun (met middelen uit de loterij) voor privaatrechtelijke archieven (die de wet uit 1975 vervangt), de nadruk niet alleen veel meer te liggen op projectwerking (zoals het nu overal gebruikelijk lijkt), maar ook op gemeenschappelijke initiatieven (Eljas Orrman, *Den finska lagstiftningen om statsbidrag till privat arkiv har förnyats*, 2007, afl. 1, p. 27-28).

Nog een vorm van samenwerking is de Norske Arkivmøte (Noorse archiefbijeenkomst), die in 2007 voor de derde keer georganiseerd werd (Nina Hveem Carlsen, *Spor etter oss*, 2007, afl. 2, p. 78-80). Op dat congres worden alle Noorse archivariissen uitgenodigd, ter versterking van het wederzijds begrip en om een gemeenschappelijk platform uit te bouwen. In 2007 waren er meer dan 500 deelnemers die drie dagen in april referaten bijwoonden en tentoonstellingen bezochten. Internationale coöperatie is dan weer de bedoeling van zowel de European Board of National Archivists (EBNA) als de European Archives Group (EAG). De EBNA is een forum dat halfjaarlijks bijeenkomt, terwijl de EAG een orgaan is dat in 2005 door de Europese Commissie opgericht werd en nog niet veel activiteiten op het actief heeft staan; nagenoeg dezelfde (algemeen rijks)archivariissen zetelen in beide raden. Overlappen hun opdracht en werking niet te veel, vraagt Svanhildur Bogadóttir zich af (in: *Arkivplaner voldsomt diskussionsemne i Island. Møde for arkivaren og arkivpersonal i Reykjavíks Stadsarkiv*, 2007, afl. 1, p. 38-39).

Twee bijdragen behandelen de archieven van minderheden. In Noorwegen is er een project aan de gang rond de aanwezigheid en de plaats van archieven over en van minderheden in de archieven van de meerderheid (Kaisa Maliniemi Lindbach, *Minoriteter i offentlige arkiver – en undersøkelse av minoritetskulturers plass i offentlige arkiver*, 2007, afl. 2, p. 76-77). De archieven van de Samen en de Kvenen (een etnisch-Finse bevolkinggroep die de laatste 500 jaar vanuit Noord-Zweden en Finland ingeweken is) vormen de casussen. Een andere optie is de oprichting van een aparte archiefinstelling, zoals in 1977 gebeurde voor de Finse immigranten in Zweden (die begin 21e eeuw het statuut van nationale minderheid verkregen, net zoals toen het Fins het statuut van minderheidstaal verwierf) (Erkki Vuono, *Sverigefinländarnas arkiv 30 år*, 2007, afl. 4, p. 204-205). Het is weliswaar eerder een virtuele archiefinstelling, aangezien de archieven van verenigingen, organisaties en scholen van deze bevolkinggroep (maar ook van de Zweedstalige inwijkelingen uit Finland), vanaf het begin bewaard werden in het Zweeds Rijksarchief en het stadsarchief van Eskilstuna. De instelling zelf, die afhankelijk is van giften, wil zich de komende jaren uitbouwen tot een informatiecentrum en multimediaal archief.

Vanaf 2006 bieden de universiteit van Åbo (Turku in het Fins) en Åbo Akademi i.s.m. Åbo landsarkiv, voor histo-

rici een studiepakket in archiefwetenschap. Tot dan deed enkel de rijksarchiefdienst zelf (vanaf 1936) aan hogere archiefopleiding, terwijl men aan de faculteit informatiewetenschappen van de universiteit van Tammerfors / Tampere documentbeheer en archiefwerking kon volgen (Kirsi Vainio-Korhonen, *Ny undervisning i arkivkunskap för humanister*, 2007, afl. 1, p. 26).

In een bespiegelende bijdrage (Johan Peter Noack, *Noget om glæde ved arkiver*, 2007, afl. 1, p. 17-18) wordt de archivaris beschreven als een verzamelaar van handelingen: het woord 'akte' komt immers van 'handeling' en verwijst dus zowel naar de daad als naar het document dat uit die handeling voortkomt. De archieven documenteren de patronen die de handelingen vertonen: de kennis van die patronen is essentieel voor de beschaving. Daar ligt dan ook de beschavingsmissie van de archiefwereld, op de breuklijn tussen traditie en vernieuwing: de noodzaak de historische werkelijkheid (bestaande uit akten en handelingen, feiten en patronen) te kennen, verbindt verleden met toekomst. Die verheven opdracht lijkt echter te zijn toevertrouwd aan een wat eigenaardig wezen. Althans, zo blijkt uit de studie door Leith Johnson (van de Wesleyan University Cinema Archives in Middletown, Connecticut) van het beeld dat van 'de archivaris' wordt geschetst in een vijftigtal speelfilms (Nina Hveem Carlsen, *Spor etter oss*, 2007, afl. 2, p. 78-80): de archivaris is daarin een grijs man, asociaal en/of komisch-pietepouterig... (Luc Boeva).